

**Міністерство освіти і науки України
Галицький фаховий коледж імені В'ячеслава Чорновола
Юридичне відділення**

Кафедра права

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни:

«Кримінальне процесуальне право України»

на тему:

***«Заходи забезпечення кримінального
провадження і підстави їх застосування»***

Виконав:

студент групи Пб - 11

Губиш Олексій Андрійович

Науковий керівник:

к.ю.н. Денисовський М.Д.

Тернопіль, 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	6
1.1. Поняття та класифікація заходів забезпечення кримінального провадження. Загальні правила їх застосування	6
1.2. Запобіжні заходи: поняття, види, мета і підстави їх застосування	8
1.3. Загальний порядок застосування, зміни та скасування запобіжних заходів	10
РОЗДІЛ II. ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПОРЯДОК РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.....	13
2.1. Порядок розгляду клопотання про застосування або зміну запобіжного	13
2.2. Зміна чи скасування запобіжного заходу	15
2.3. Інші заходи забезпечення кримінального провадження.....	17
РОЗДІЛ III. ВИКОНАННЯ ВИЗНАЧЕНОГО ЗАХОДУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	20
3.1. Порядок виконання ухвали про здійснення приводу	20
3.2. Процесуальний порядок здійснення тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом.....	21
3.3. Процесуальний порядок відсторонення від посади	23
ВИСНОВОК	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	28

ВСТУП

Актуальність теми. Судово-правова реформа в Україні насамперед спрямована на створення правової держави шляхом посилення правових гарантій захисту особи у кримінальному судочинстві. Кримінальна та кримінальна процесуальна політики впливають на загальну гуманізацію кримінального законодавства, охоплюють новітні тенденції захисту прав особи. Розширення видів заходів забезпечення кримінального провадження, що не пов'язані із позбавленням волі, є вимогою часу та світового співтовариства у напрямі наближення національного законодавства до європейських цінностей та стандартів. Питання, пов'язані із застосуванням заходів щодо забезпечення кримінального провадження, набувають дедалі більшої актуальності, оскільки обмежують права і свободи особи.

Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року відповідно до Конституції України відносить виключне повноваження застосування заходів забезпечення, які обмежують конституційні права та свободи, до компетенції судової гілки влади, а саме – до слідчого судді чи суду. В такому контексті особливого значення набуває роль суду у вирішенні питань, пов'язаних із застосуванням заходів забезпечення, оскільки саме суд виступає гарантом дотримання законності їх застосування і подальшого здійснення правосуддя у конкретному кримінальному провадженні. Зміна кримінальної процесуальної політики в частині зменшення кількості випадків застосування тримання під вартою, як найсуворішого запобіжного заходу, зумовило введення у кримінальний процес такого нового запобіжного заходу, як домашній арешт, а також розширення можливостей застосування застави.

Свою чергою, введення у слідчу та судову практику таких нових заходів забезпечення кримінального провадження, як тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, тимчасовий доступ до речей і документів, тимчасове вилучення майна, накладення грошового стягнення, є спробою

законодавця систематизувати заходи кримінального процесуального примусу, що можуть бути застосовані у кримінальному провадженні, визначити додаткові гарантії особи від незаконного втручання у її життя з боку державних органів і посадових осіб.

Мета і завдання дослідження. і є аналіз положень КПК України з метою чіткого визначення змісту двох самостійних в теорії кримінального процесуального права понять «заходи забезпечення кримінального провадження» та «заходи кримінального процесуального примусу».

Відповідно до мети дослідження сформульовано такий комплекс завдань:

- ✓ розкрити поняття та класифікація заходів забезпечення кримінального провадження. Загальні правила їх застосування;
- ✓ розкрити зміст видів, мета і підстави їх застосування;
- ✓ охарактеризувати загальний порядок застосування, зміни та скасування запобіжних заходів;
- ✓ проаналізувати порядок розгляду клопотання про застосування або зміну запобіжного;
- ✓ з'ясувати підстави зміни чи скасування запобіжного заходу;
- ✓ охарактеризувати інші заходи забезпечення кримінального провадження;
- ✓ проаналізувати порядок виконання ухвали про здійснення приводу;
- ✓ оцінити процесуальний порядок здійснення тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом;
- ✓ розкрити суть процесуальний порядок відсторонення від посади.

Об'єктом дослідження є заходи забезпечення у кримінально процесуальному праві, як суспільно необхідний інститут, їх історична та соціальна природа і сутність.

Предмет дослідження – теоретичні положення кримінально-процесуального права України, статті як КПК України, так і КПК зарубіжних країн, що встановлюють порядок застосування, зміни, скасування або відмови у застосуванні заходів забезпечення.

Методи дослідження. Методологічним фундаментом дослідження є діалектико-матеріалістичний метод наукового пізнання соціальних явищ і процесів, взаємодії об'єктів і закономірностей їх відображення, за допомогою якого проаналізовано сучасний стан ефективності дії кримінально процесуальної правової норми, що передбачає порядок дії заходів забезпечення.

Для вирішення завдань дослідження використовувалися також загальнонаукові **методи**, такі як: історико-правовий, що дозволив дослідити природу та сутність заходів забезпечення, особливості історичного розвитку законодавства щодо боротьби застосування запобіжних заходів; структурно-функціональний, що дозволив відокремити заходи забезпечення від інших обмежень прав людини, визначити функції елементів кримінально процесуальної норми у правовій системі України; системно-функціональний, що дозволив комплексно дослідити потребу уніфікації норми, що встановлює порядок дії та припинення заходів забезпечення.

Нормативну базу дослідження становлять Конституція України, КК України, КПК України, нормативно-правові акти, що регламентують діяльність у сфері заходів забезпечення.

Теоретичною базою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних вчених з кримінального права, криміналістики, кримінології, юридичної психології, соціології, управління, опрацьовуючи які було застосовано комплексний міжгалузевий підхід та метод порівняльного аналізу наукової і методичної літератури.

Вищевказані джерела стали основою для формування авторського підходу до розгляду проблем, пов'язаних із кваліфікацією контрабанди.

Емпіричною базою дослідження стали статистична звітність судів з питання судового розгляду щодо застосувань заходів забезпечення за період 2010 –2022 рр. та узагальнення судової практики у справах про розгляд клопотань про застосування заходів забезпечення, проведені Верховним Судом України та Тернопільським апеляційним судом.

РОЗДІЛ І. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

1.1. Поняття та класифікація заходів забезпечення кримінального провадження. Загальні правила їх застосування

Набрання чинності новим Кримінальним процесуальним Кодексом України (далі КПК України) 19.11.2012 було запроваджено багато змін і нововведень. В даному нормативно правовому акті законодавці запровадили нові терміни та положення, яких раніше не відображалось так би мовити навіть не існувало у КПК України [2].

Одним із нововведень серед іншого стало введення нових понять, а саме «заходи забезпечення кримінального провадження». В даному таки би мовити понятті розкривається не лише його законодавче визначення але й закріплення таких заходів, як «грошове стягнення, тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, тимчасовий доступ до речей і документів, запроваджено новий запобіжний захід – домашній арешт».

Варто звернути увагу, що важливі зміни внеслись у таких запобіжний захід як тримання під вартою.

У КПК України немає законодавчого визначення поняття заходів забезпечення кримінального провадження, відповідно до чого для з'ясування вище зазначеного поняття варто звернутись до теорії кримінально-процесуального права. В теорії КПК України, встановлено, що кримінально процесуальні заходи є особливими заходами зі сторони органів державної влади та їх посадових осіб спрямовані на поведінку суб'єктів кримінально-процесуальної діяльності, які направленні на належне виконання процесуальних прав та обов'язків, у випадку коли вони не виконуються суб'єктом добровільно [11, с. 56].

Заходи забезпечення кримінального провадження або ж іншими словами (тотожними) заходи кримінально-процесуального примусу – це визначенні законом процесуальні засоби державно-правового примусу, які

застосовуються органами державної влади чи їх посадовими особами, які здійснюють кримінальне провадження у визначено законом порядку відносно суб'єктів які в свою чергу залучаються до кримінально-процесуальної діяльності задля запобігання та припинення їх неправомірних дій, закріплення, виявлення та забезпечення доказів із метою досягнення дієвої роботи кримінального провадження, які здійснюється органами державної влади – судами, поліцією, прокуратурою та іншими.

Вище дослідження заходи примусу різняться від заходів державного примусу та за своєю суттю характеризуються такими особливостями [15, с. 83]:

1. дані заходи носять процесуальний характер, закріплені у КПК України, а відтак є складовою кримінально-процесуальної форми;
2. порядок, підстави та межі їх застосування чітко визначенні законом;
3. метою цих заходів є забезпечення належного досягнення дієвості кримінального провадження та вирішення основних та невід'ємних завдань кримінального судочинства;
4. такі заходи, мають примусовий характер, що залежать від законодавчої моделі, яка передбачає можливість застосування примусу;
5. заходи державного примусу мають виключний характер та застосовуються лише у випадках коли іншими заходами неможливо досягнути завдань кримінального судочинства в тому числі і провадження;
6. процесуальний примус є видом державного примусу, відповідно до чого суб'єктом застосування є лише державні органи та їх посадові особи, таким чином однією із ознак державного примусу – є специфічний суб'єкт застосування.

Варто звернути увагу, що в основі застосування заходів забезпечення лежить наступне:

- процесуальний примус полягає у матеріальному, психологічному, моральному або фізичному впливі державного органу на суб'єкта процесу;

- застосування до особи таких заходів завжди несе за собою обмеження особистих майнових чи інших прав і свобод учасників процесу;

- заходи застосовуються незалежно від волі суб'єктів кримінального провадження та виключно в межах кримінально-процесуального закону.

Статтею 132 КПК України, визначені загальні підстави відповідно до яких можуть застосовуватись заходи забезпечення. Так, підставою для застосування заходів забезпечення є ухвала слідчого судді чи суду [2].

Клопотання щодо застосування заходів забезпечення подається виключно сторонами кримінального провадження безпосередньо до місцевого суду. В переважній більшості дані заходи забезпечення застосовуються за клопотанням прокурора або ж слідчого.

Надалі, після подачі вище вказаного клопотання слідчий суддя повинен дослідити матеріали справи та визначити чи має місце в даній справі даний вид заходу забезпечення керуючись при цьому ст. 132 КПК України [2].

1.2. Запобіжні заходи: поняття, види, мета і підстави їх застосування

Варто зазначити, що питання щодо запобіжних заходів у кримінальному провадженні є дуже важливим та складним і належить до складних проблем в науці кримінального процесу.

Звертаючи увагу саме питанню запобіжних заходів законодавцем виділено окрему главу у КПК України. Так, беручи до уваги главу 18, а саме статтю 176 КПК України, зазначається, що «запобіжними заходами є: особисте зобов'язання; особиста порука; застава; домашній арешт; тримання під вартою, а також тимчасовим запобіжним заходом є затримання особи, яке застосовується з підстав та в порядку, визначеному КПК» [2].

Така система дає право судді та слідчому судді застосовувати їх із врахуванням тяжкості злочину. Одночасно, до неповнолітніх обвинувачених/підозрюваних можуть також застосовуватись передання таких неповнолітніх під нагляд їх батьків, піклувальників або опікунів чи

адміністрацій у яких виховується неповнолітня дитина, до дітей віком до 14 років – поміщення в приймальник-розподільник для дітей.

Варто зазначити, що інститут запобіжних заходів існує у всіх країнах світу, адже за їх допомогою забезпечується належне досудове розслідування а також захист особи від кримінальних правопорушень та безпосереднє виконання усіх завдань кримінального судочинства [6, с. 90].

Відомий кандидат юридичних наук Мироненко О.В. говорить, що запобіжні заходи в системі кримінального процесу застосовуються у випадку коли суб'єкт правопорушення не є ще визнаним винним у вчиненні злочину та відповідно до загального і одного із найважливішого принципу закріпленого в законах України – принцип презумпції невинуватості, така особа буде вважатись невинуватою допоки її вину не буде доведено у встановленому законом порядку.

Звертаю увагу, що саме вище вказана особливість інституту запобіжних заходів за своєю природою наділяє на правоохоронні органи та їх посадових осіб (прокурор, слідчий, слідчий суддя, суд) колосальну відповідальність за належне трактування самої мети запобіжних заходів а також підстав відповідно до яких застосовуються останні. Окрім цього, застосування певного виду запобіжного заходу у певній індивідуально-визначені ситуації потребує належного вивчення, виваженості при його застосування, тобто прийнятті рішення про його застосування [14, с. 29].

Варто зауважити, про так би мовити тимчасовий запобіжний захід, який у кримінальному процесі України визначений як затримання особи, яка підозрюється у вчинення кримінального правопорушення (злочину) і застосовується відповідно законодавства України.

Надалі хочу зазначити, що при обранні особі, яка притягується до адміністративної відповідальності запобіжного заходу який не пов'язаний із триманням під вартою на підозрюваного/обвинуваченого на розсуд суду можуть бути покладенні процесуальні обов'язки в контексті ст. 194 КПК України [2].

З вище викладеного, вбачається що в процесі досудового розслідування одним із ключових інститутів є інститут запобіжних заходів. Здійснивши належний аналіз поняття запобіжного заходу, порядок його застосування та випадки за наявності яких вони застосовуються вкотре нам говорить про важливість цього інституту, який в свою чергу допомагає органам досудового розслідування здійснювати належне та неупереджене розслідування кримінального правопорушення.

Таким чином, саме вище вказаний інститут має важливе значення саме на етапі досудового розслідування, а відтак правильне застосування того чи іншого запобіжного заходу повністю залежить від надання належної оцінки при вирішенні їх застосування слідчим суддею, що в свою чергу у подальшому створює належні умови для всебічного доказування та забезпечення усіх покладених завдань у кримінальному провадженні та кримінальному судочинстві в цілому [13, с. 118].

1.3. Загальний порядок застосування, зміни та скасування запобіжних заходів

Обрання, зміна, продовження та скасування запобіжних заходів у кримінальному провадженні є важливою та нелегкою системою процесуальних дій органу досудового розслідування, сторони захисту (адвоката) та інших учасників кримінального провадження.

Неабияку увагу слід визначити в контексті того, що слідчий несе відповідальність за належне досудове розслідування, повне та неупереджене а також своєчасне здійснення в подання клопотання про обрання запобіжного заходу. Однак, повноваження слідчого в частині обрання запобіжного заходу, зміна обраного раніше запобіжного заходу або ж скасування обраного на досудовому розслідування запобіжного заходу є частково обмеженим, так як всі без виключення заходи забезпечення на етапі

досудового розслідування застосовуються виключно слідчим суддею відповідно до чого виноситься ухвала суду [9, с. 40].

Саме, суд зобов'язаний забезпечити належну та неупереджену процедуру винесення рішення щодо застосування певного виду запобіжного заходу, яка в свою чергу включає у себе усі гарантії захисту свободи захисту на стадії досудового розслідування у кримінальному провадженні, а належне їх дотримання реалізовується в межах судового провадження.

Процедура обрання запобіжного заходу чітко визначена КПК України. Частиною 3 статті 315 КПК України, визначено «що під час підготовчого судового засідання суд за клопотанням учасників судового провадження має право обрати, змінити чи скасувати заходи забезпечення кримінального провадження, в тому числі запобіжний захід, обраний щодо обвинуваченого» [2].

Так, при розгляді поданого клопотання суд зобов'язаний додержуватись правил визначених КПК України.

Поряд з цим, звертаю увагу що дослідивши ст. 331 КПК України, встановлено, що на стадії досудового розслідування а також судового розгляду ухвалою суду може бути змінно або скасовано запобіжний захід або ж продовжити строк його дії [2].

Однак, на мою думку доречним буде наділити повноваження суду правом вирішення питання щодо запобіжного заходу не лише сторонами захисту чи обвинувачення але й за ініціативою суду задля усунення усіх перешкод для належного здійснення правосуддя, забезпечення чітких умов для вирішення питання по суті у кримінальному провадженні.

Одночасно у вище сказаній статті встановлено, що незалежно від подачі клопотань суд зобов'язаний розглядати питання в частині продовження тримання обвинуваченого під вартою до моменту 2-х місяців з дня надходження обвинувального акту до суду [15, с. 128].

Іншими словами, законом прописано так би мовити стабільний судовий контроль лише за одним видом запобіжного заходу – тримання під вартою.

Вважаю таку процедуру належною про те вважаю що вона повинна поширюватись на усі види запобіжних заходів оскільки усі вони несуть за собою обмеження конституційних прав та обов'язків людини відносно якої він застосований.

Що ж відносно питання щодо продовження строку дії запобіжного заходу, то при вирішенні даного питання суд зобов'язаний дотримуватись принципу «належної сумлінності». Так при продовженні строку дії запобіжного заходу суд може враховувати і первинні підстави відповідно до яких обирався запобіжний захід.

Також однією із головних ознак запобіжних заходів є їх оскарження в суду апеляційної інстанції. Саме на цій стадії судами вищих ланок перевіряється законність дотримання всіх законних підстав обрання, зміни чи продовження строку дії запобіжного заходу [11, с. 152].

Таким чином, порядок застосування, зміни та скасування запобіжних заходів є досить актуальним питанням станом на сьогодні та є невід'ємною складовою досудового розслідування та судового провадження.

РОЗДІЛ II. ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПОРЯДОК РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

2.1. Порядок розгляду клопотання про застосування або зміну запобіжного

Новим КПК України, у редакції від 2012 року характеризується великою кількістю новел. Так однією із таких новел є «клопотання про застосування або зміну запобіжного». Закон передбачає, що суд та слідчий суддя зобов'язанні протягом 72 годин прийняти до розгляду подане вище зазначене клопотання та постановити за наслідками розгляду певне рішення.

Статтею 193 КПК України передбачено, що «розгляд клопотання про застосування запобіжного заходу здійснюється за участю прокурора, підозрюваного, обвинуваченого, його захисника» [2].

Перед розглядом клопотання слідчий суддя який буде розглядати дане клопотання зобов'язаний роз'яснити/пояснити обвинуваченому або підозрюваному його процесуальні права та обов'язки.

Окрім цього, велика увага приділяється такому праву, як право мати захисника (право на захист). Перед розглядом клопотання учасник справи – обвинувачений/підозрюваний має право заявити клопотання про залучення до справи захисника (замінна існуючого захисника).

У випадку коли участь захисника є обов'язковою тоді слідчий суддя, слідчий або прокурор повинні звернутись до відповідної установи (центр надання безоплатної правової/правничої допомоги). Таке звернення оформляється відповідною постановою - слідчий або прокурор або ухвалою – суд та слідчий суддя відповідно до яких доручається відповідному органу призначити захисника – адвоката для здійснення/надання безкоштовної правової допомоги для захисту підозрюваного або обвинуваченого за призначенням та забезпечити його прибуття до установи зазначеної в ухвалі суду або постанові сторони обвинувачення [10, с. 89].

Варто також звернути увагу, що під час розгляду таких клопотань особлива увага приділяється саме процесу доказування – збір усіх доказів, як обвинувачення так і виправдання.

Кандидат юридичних наук Попелюшко В.О. вказує, що «що закон зобов'язує слідчого суддю та суд підходити до вирішення питання про обрання запобіжного заходу не механічно, а оціночно до кожної окремої підстави, керуючись при цьому принципом презумпції невинуватості й правилами, які постають із цього принципу, у тому числі правилом про тлумачення всіх сумнівів у доведеності обставин, на яких ґрунтується обвинувачення, і ризиків на користь обвинуваченого» [17, с. 93].

В свою чергу, юрист/адвокат Шилю О.Г. зазначає, що «складність доказування необхідності застосування запобіжного заходу обумовлюється його прогностичним характером, адже йдеться про доведення необхідності перешкодження можливій негативній поведінці підозрюваного, обвинуваченого».

Проте аналізуючи ст. 178 КПК України, чітко стає зрозуміло що така норма статті вказує на існування можливої негативної поведінки обвинуваченого чи підозрюваного а тому обійтись без застосування запобіжного заходу відносно останнього стає неможливим [2].

На мою думку, стадія доказування під час застосування запобіжного заходу є доволі цікавим та нестандартним так як сторона обвинувачення самостійно складає матеріали досудового розслідування (частину матеріалів) якими вважає за необхідне доведення вини відповідно до чого інші частина матеріалів – доказів може залишитись за межами судового розгляду в частинні обрання запобіжного заходу.

Кримінальним процесуальним кодексом встановлено що під час розгляду вище зазначеного клопотання суд або слідчий суддя обов'язково повинні встановити чи справді наданні докази в рамках цього клопотання свідчать про факти зазначені у ч. 1 ст. 194 КПК України [2].

Відповідно до результатів розгляду поданого стороною обвинувачення клопотання про обрання запобіжного заходу суд або ж слідчий суддя повинні обов'язково постановити ухвалу згідно якої подане клопотання буде задоволено або ж буде відмовлено у його задоволенні.

Така ухвала суду може бути оскарження стороною захисту або ж стороною обвинувачення в суді другої інстанції (апеляційний суд). Наслідки розгляду такого клопотання аналогічні першій інстанції – задоволення або ж відмова у задоволенні.

2.2. Зміна чи скасування запобіжного заходу

Проаналізувавши положення КПК України, можна дійти висновку, що порядок обрання запобіжних заходів (процедура обрання) включає в себе також і зміну та скасування обраного запобіжного заходу, продовження та припинення даного запобіжного заходу.

Обрання запобіжного заходу є першочерговим етапом процесуального порядку його застосування, який у свою чергу пов'язаний з прийняттям судового рішення про початок дії обраного слідчим суддею або судом заходу.

В свою чергу зміна обраного запобіжного заходу несе за собою прийняття такого судового рішення згідно якого попередньо обраний запобіжний захід скасовується в наслідок чого обирається новий вид запобіжного заходу [19, с. 105].

До прикладу: підозрюваному первинно ухвалою суду обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою. Через встановлений законом відлік часу (строк) при зменшенні ризиків при яких застосовувався найсуворіший запобіжний захід сторона захисту як і сам підозрюваний мають право звернутись до суду із клопотанням про зміну запобіжного заходу – домашній арешт або особисте зобов'язання. За наслідками розгляду поданого

клопотання підозрюваному обрано домашній арешт або особисте зобов'язання – зміна первинно обраного запобіжного заходу.

Що ж до продовження строку дії запобіжного заходу то дане поняття являє собою прийняття слідчим суддею/судом рішення згідно якого збільшено строк дії такого заходу, який був обраний останнього разу.

Особливу увагу слід віднести процедурі скасування запобіжного заходу. Так, скасування є кінцевим моментом порядком дії запобіжного заходу який пов'язаний із прийняттям судового рішення про його відміну.

Звертаю увагу, що скасування і припинення запобіжного заходу є поняттями різними. Скасування запобіжного заходу це процедура відповідно до якої підстав для дії будь-якого запобіжного заходу відсутні, а припинення це закінчення строку його дії (*при обранні запобіжного заходу судом завжди визначається строк його дії*) та у випадку коли його не продовжено.

В частині скасування запобіжного заходу звертаю увагу на наступне. Так, сторони кримінального провадження не мають права звертатись до слідчого судді із клопотанням про його скасування під час досудового розслідування.

Однак, ст. 309 КПК України, чітко визначено можливість оскарження ухвали слідчого судді про застосування, продовження або відмову у застосуванні запобіжного заходу в процесу досудового слідства [2].

Після чого згідно положень ст. 407 КПК України, апеляційний суд може скасувати ухвалу та постановити нову. В цьому випадку варто зазначити, що сторони не мають права звертатись із скасуванням запобіжного заходу однак мають право оскаржити його в суду апеляційної інстанції, а відтак рішення про скасування запобіжного заходу може прийняти суд апеляційної інстанції [2].

Таким чином, сама по собі процедура застосування норм права за своїм характером є досить клопіткою діяльністю органів судової влади, правоохоронних органів та інституту адвокатури, яка має два моменти – початок та кінець (завершення). Процедура застосування проходить декілька

етапів. Відповідно до цього практика застосування запобіжних заходів включає у себе чітке вирішення як теоретичних так і практичних питань.

Проведений аналіз даного питання визначає, що запобіжний захід застосовується з моменту прийняття відповідної ухвали суду та закінчується в момент його припинення або скасування.

2.3. Інші заходи забезпечення кримінального провадження

Кримінально процесуальна реформа яка відбулась у 2012 року своєю появою ввела у дію чисельну кількість правових гарантій захисту підозрюваних та обвинувачених у кримінальному процесі змінивши не лише сутність того чи іншого заходу примусу але й механізм його застосування на практиці [20, с. 45].

Така особливість була зумовлена насамперед наближенням національного законодавства до європейських норм права закріплюючи при цьому принципи верховенства права. Станом на сьогодні запроваджуючи новітні заходи примусу їх дослідження набувають ще більшої актуальності.

Так у нашій державі завжди головним заходом забезпечення було та є – переконання. У свою чергу заходи примусу застосовуються у випадку коли методу переконання стає недостатньо. Як відзначає В.Н. Батюк, «хоча переконання має неабияке значення в державі, але примусові заходи все ж таки відіграють велику роль в сфері боротьби із злочинністю».

Варто зауважити що ті вимоги, які ставить сторона обвинувачення направлені своєю суттю виключно задля добровільного їх виконання як громадянами так і їх посадовими особами. Проте в деяких випадках відбуваються і заходи які забезпечуються – примусом зі сторони держави, за допомогою яких можна чітко досягнути всіх тих завдань, які передбачені ст. 2 КПК України.

Так, до заходів кримінального примусу згідно законів України відносяться [2]:

- *«виклик слідчим, прокурором, судового виклику і приводу»* - згідно нового КПК України, цей захід примусу розширений щодо способів виклику учасників кримінального провадження. Особа може викликатись за допомогою вручення відповідно повістки про виклик та в цей же час дозволено направляти таку повістку поштовим направленням та електронним шляхом або факсимільним зв'язком. Варто зауважити що вперше було чітко врегульовано питання щодо мінімального терміну повідомлення такої особи про виклик [2].
- *«тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом»* - цей захід забезпечення є новим. Він застосовується у разі коли наявні всі достатні підстави задля досягнення поставлених завдань ст. 2 КПК України необхідно тимчасово обмежити підозрюваного чи обвинуваченого в користуванні спеціальним правом, це може бути як і обмеження у користуванні транспортним засобом, чи право полювання і тому подібне [2].
- *«відсторонення від посади»* - Відсторонення від посади може бути застосовано щодо особи, яка підозрюється чи обвинувачується у вчиненні злочину не тяжкого, тяжкого та особливо тяжкого окрім кримінального проступку. Відсторонення від посади застосовується на певно визначений термін шляхом подачі стороною обвинувачення відповідного клопотання до суду за наслідками розгляду якого слідчий суддя або суд застосовує даний захід примусу шляхом винесення відповідної ухвали у якій обов'язково зазначається термін на який від буде застосований – строк дії [2].
- *«тимчасовий доступ до речей і документів»* - застосовується на підставі ухвали слідчого судді якою останній надає право на тимчасовий доступ до цих речей і документів або ж відмовляє у задоволенні поданого стороною обвинувачення клопотання [2].

- «*тимчасове вилучення майна*» - згідно ст. 161 КПК України, «це фактичне позбавлення підозрюваного можливості володіти, користуватися та розпоряджатися певним його майном до вирішення питання про арешт майна або його повернення» [2].
- «*арешт майна*» - згідно ч. 1 ст. 167 КПК України, «арештом майна є тимчасове позбавлення підозрюваного, обвинуваченого або осіб, які в силу закону несуть цивільну відповідальність за шкоду, завдану діями підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, можливості відчужувати певне його майно за ухвалою слідчого судді або суду до скасування арешту майна у встановленому КПК порядку» [2].

Таким чином, на підставі вище викладеного варто зауважити що нормами КПК України в частинні заходів забезпечення у кримінальному процесі постає ряд питань як практичних так і теоретичних щодо визначень понять, змісту, класифікації та визначень. Проте, усі вони базуються на нормах Конституції України та міжнародних договорах, які ратифіковані Україною [1].

РОЗДІЛ III. ВИКОНАННЯ ВИЗНАЧЕНОГО ЗАХОДУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.

3.1. Порядок виконання ухвали про здійснення приводу

Відповідно до положень ст. 140 КПК України, поняття приводу полягає у «примусовому супроводженні особи, до якої він застосовується, особою, яка виконує ухвалу про здійснення приводу, до місця її виклику у зазначений в ухвалі час» [2].

Примус при здійсненні приводу виявляється у тому, що це є змушування особи прибути у певне місце на визначену дату та час. Привід може бути застосований виключно для трьох учасників кримінального провадження, це – свідок підозрюваний або обвинувачений.

Однак, привід застосовується лише після здійснення належного виклику передбаченого нормами КПК України чи бути іншим належним чином повідомлений проте виключно не пізніше трьох днів до того дня коли даний учасників зобов'язаний прибути за цим викликом.

Поряд з цим варто звернути увагу що приписами ст. 143 КПК України, «виконання ухвали про здійснення приводу може бути доручене відповідним підрозділам органів Національної поліції, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, НАБУ або ДБР» [2].

Однак, законодавець упускає питання яким самим «відповідним підрозділам» може бути надано право на здійснення приводу відповідно до винесеної ухвали суду. Дуже часто на практичній діяльності слідчий суддя покладає такі обов'язки на певно-конкретний відділ поліції однак не конкретизує який саме підрозділ буде виконувати безпосередньо цю ухвалу суду.

Більша частина науковців, кандидатів юридичних наук, юристів притримуються думки що задля забезпечення швидкого, повного та не упереджуваного слідства варто щоб виконання ухвали суду щодо приводу

здійснювали оперативні працівники які в свою чергу також здійснюють супроводження цих матеріалів справи або ж які є членами цієї слідчо-оперативної групи.

Одночасно, під час здійснення приводу на виконання ухвали суду постає питання в частині можливого проникнення до житла особи відносно якої ухвалене таке рішення. Оскільки особа, які доручено виконання цієї ухвали має законне право увійти до житла особи відносно якої має застосуватись привід лише за згодою останнього [6, с. 90].

Вказане вище поширюється на ті випадки коли особа яка підлягає приводу перебуває у житлі інших осіб (чужих). Проте, часто у практичній діяльності працівники поліції зустрічаються з тим, що їм не дозволяють проникати у житло чи домоволодіння. За цих обставин доставлення таких осіб є досить проблематичним.

Оскільки недоторканість житла чи іншого володіння особи гарантується ст. 30 Конституції України, а в ст. 13 КПК закріплено одну із засад кримінального провадження – «недоторканість житла чи іншого володіння особи, згідно з якою не допускається проникнення до житла чи іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим судовим рішенням, крім випадків, передбачених КПК» [2].

На підставі вище зазначеного, можна дійти висновку, що окремі питання застосування приводу нажаль не змогли знайти свого належного і чіткого врегулювання. Відповідно до цього великою необхідністю є вирішення питання щодо вдосконалення кримінального процесуального права. Оскільки це буде служити ефективністю належного виконання приводу.

3.2. Процесуальний порядок здійснення тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом

В питанні щодо тимчасово обмеження у користуванні спеціальним правом варто звернути увагу, що дана процедура застосовується шляхом

тимчасово вилученого документів які в свою чергу посвідчують користування таким правом. До цих документів ми можемо віднести «право керування транспортним засобом або судном; – право полювання; – право на здійснення підприємницької діяльності» про що також і зазначено у ч. 1 ст. 148 КПК України [2].

У юридичних наукових довідниках часто розглядаються питання в частині точного переліку тих документів які можуть бути вилучені під час здійснення процедури у тимчасовому обмеженні в користуванні спеціальним правом.

Так, вище зазначена процедура може бути застосована на підставі ухвали слідчого судді на строк не більш ніж 2 місяця. Вказаний строк може бути також продовжений якщо сторона обвинувачення доведе що ризики за яких він застосовувався продовжують існувати або ж загострились ще більше. Також продовження строку можливе у випадку коли сторона обвинувачення доведе, що під час первинно визначеного строку вона не могла досягнути всіх поставлених ліцей та завдань, які зазначала у первинному клопотанні.

Особою, відносно якої обирається процедура щодо тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом може бути підозрюваний або обвинувачений – у випадку винесення обвинувачення.

Варто звернути увагу, що таке обмеження має виключно тимчасовий характер і застосовується з єдиною метою, яка встановлена ст. 158 КПК України, а саме «для припинення кримінального правопорушення чи запобігання вчинення іншого, припинення або запобігання протиправній поведінці підозрюваного щодо перешкоджання кримінальному провадженню, забезпечення відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням» [2].

Звертаємо увагу що будь який захід примусу може бути застосований виключно за наявності чітких підстав для його застосування. Так у главі 13 КПК України чітко визнано підстави тимчасового обмеження в частині

спеціального права. Проте, у ст. 150 КПК України, зобов'язує сторону обвинувачення визначити причини відповідно до яких потрібно застосувати таке обмеження.

Варто зауважити, що застосування такого заходу можливе лише за умови коли злочин вчинений з використанням цього спеціального права або за наявності цього права підозрюваний чи обвинувачений може вчиняти знову кримінальні правопорушення.

Статтею 131 КПК України зазначено, що «заходи забезпечення кримінального провадження застосовуються з метою досягнення дієвості кримінального провадження» [2].

Так на підставі вище викладено варто зробити висновок що підстави задля застосування тимчасового обмеження спеціальним правом можуть бути виключно фактичні дані які підтвердженні належними, достовірними та допустимими доказами.

3.3. Процесуальний порядок відсторонення від посади

Серед усіх вищевказаних заходів забезпечення один із особливих займає захід щодо відсторонення від посади, який у свою чергу чітко спрямований на припинення здійснення в подальшому кримінального правопорушення.

Відсторонення від посади займає досить вагоме місце і системі заходів примусу. В першу чергу це пов'язано із тим, що такий захід обмежує та в якійсь мірі порушує конституційне право людини – право на працю яке регламентоване ст. 43 Конституції України, а також в деяких випадках на доступ до державної служби (працівники поліції, працівники СБУ, прокуратури і тд.) [1].

Варто зауважити, що КПК України в редакції до 2012 року такого заходу забезпечення не мав. У юридичній літературі можна зустріти визначення щодо відсторонення від посади декілька видів – широке та вузьке розуміння.

До прикладу, у широкому розміні дане поняття трактується кримінальний примус, який застосовується в передбаченому законом порядку та який несе за собою заборону – тимчасову, виконувати свої трудові обов’язки або займатись певним видом діяльності (само зайнята особа, фізична особа підприємець).

Що ж до більш вузького трактування вище вказаного поняття то це полягає у тимчасовому та вимушеному недопущенню підозрюваного або обвинуваченого щодо виконання останнім своїх обов’язків в частинні посади, яку займає підозрюваний чи обвинувачений.

Вивчаючи норми КПК України, що регулюють загальні засади застосування такого заходу як відсторонення від посади то варто дійти висновку, що даний захід можливий у застосуванні щодо підозрюваного або обвинуваченого який вчинив не тяжкий, тяжкий або особливо тяжкий злочин та незалежно від ступеня тяжкості щодо підозрюваного чи обвинуваченого який є службовою особою правоохоронних органів [16, с. 41].

Варто звернути увагу, що відсторонення від посади не потрібно ототожнювати із звільненням із роботи, оскільки ці поняття є кардинально різними за своєю правовою природою.

Так, відсторонення від посади носить за собою виключно тимчасовий характер строк якого визначено в ухвалі суду та встановлюється нормами КПК України – не більше 2 місяців. В той час коли звільнення з роботи застосовується згідно вимог трудового права керівником установи чи підприємства.

Також варто звернути увагу, що відносячи прийняття рішення про застосування заходу в частинні відсторонення від посади суду, вкотре нам дає підстави переконатись в тому, що дані норми наближаються та відповідають європейським стандартам в інституті прав людини [10, с. 93].

Таким чином, на мою думку, відсторонення від посади варто розуміти як такий захід забезпечення, який застосовується до особи які обвинувачується

або підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення та передбачає тимчасове обмеження її права в частині виконання трудових обов'язків.

Вважаю, що такий захід забезпечення є доцільним та все ж таки несе за собою ряд позитивних наслідків, які проявляються зупиненню вчинення в подальшому кримінальних правопорушень або ж продовженню не закінченого злочину та за його допомогою досягається виконання усіх завдань передбачених ст. 2 КПК України [2].

ВИСНОВОК

Відтак, на підставі вище викладеного, проаналізувавши чисельну кількість нормативно правових актів, юридичної літератури можна зробити висновок у важливості та потрібності інституту заходів забезпечення кримінального провадження.

Так, насамперед, завдяки цим заходам орган досудового розслідування має можливість повно та об'єктивно зібрати усі необхідні, належні, допустимі та достовірні докази на яких буде обґрунтовуватись обвинувачення підозрюваного у вчиненні останнім кримінального правопорушення або ж навпаки – виправдання його дій.

Більше того, завдяки цим заходам забезпечується належна поведінка підозрюваного або обвинуваченого. Застосування того чи іншого роду запобіжного заходу тягне за собою певне коло обмежень прав особи підозрюваного або обвинуваченого. На останнього покладається ряд обов'язків які підлягають негайному виконанні та недотримання яких тягне відповідні санкції. До прикладу внесена застава, яку було визначено слідчим суддею з покладенням обов'язків при застосуванні до підозрюваного чи обвинуваченого тримання під вартою, при їх недотриманні внесена застава конфісковується у дохід держави.

Таким, чином саме такі заходи забезпечення забезпечують належне з'ясування всіх обставин справи.

Однак, вивчаючи норми КПК України, які регулюють даний інститут мають декілька прогалин та питань відповідей на які станом на сьогодні неможливо знайти у жодному нормативно правовому акті. Відповідно до чого, наше законодавство в частині заходів забезпечення потребує певних проте конкретних змін щодо прийняття рішень про застосування запобіжних заходів.

На мою думку, важлива увага повинна приділити інформації яку можна отримати під час досудового розслідування в частинні судового розгляду клопотання сторони обвинувачення про їх застосування та яка може звинувачувати підозрюваного не лише в чітко визначеному кримінальному правопорушенні але й і у будь-якому іншому яку останній міг би вчинити окремо від основного.

Поряд з цим вважаю приділити увагу в частинні зменшення потоку інформації яка можлива розголошень під час завершального етапу судового розгляду – судових дебатів та переглянути питання щодо введення одноосібного ознайомлення з матеріалами кримінального провадження слідчим суддею.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України URL – Режим доступу до документа: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL – Режим доступу до документа: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651%D0%B0-17>
3. Кодекс законів про працю України URL – Режим доступу до документа: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
4. Гелетко М. Підстава для виїзду підслідного – підписка про невиїзд Іменем закону.
5. Гумін О.М. Система заходів забезпечення кримінального провадження за новим Кримінальним процесуальним кодексом України. О.М. Гумін Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – № 1. – 2013
6. Зауваження до Кримінального процесуального кодексу України. Ви- сновок Головного науково-експертного управління Верховної Ради України
7. Ключков В. Деякі питання додержання законності в разі затримання підозрюваного. Закон і бізнес - 2000 - № 20
8. Кожевніков Г.К. Заходи забезпечення кримінального провадження. Г.К. Кожевніков, Вісник Нац. акад. проку- ратури України. – 2012. – № 3.
9. Коріняк О.М. Захист прав і свобод людини при застосуванні запобіжних заходів у кримінальному провадженні України: моногр. О.М. Коріняк. Національна академія прокуратури України. Запоріжжя.
10. Криницький І.Є. До питання про місце домашнього арешту в ієрархії запобіжних заходів за кримінальним процесуальним законодавством України. І.Є. Криницький Новітні кримінально-правові дослідження. 2016.

11. Михеєнко М. Модельний Кримінально – процесуальний кодекс Юридичний вісник України -1995 - № 14.
12. Михеєнко М.М., Молдован В.В., Щибітко В.П. Кримінально-процесуальне право. навч. посібник для студентів юрид. вузів.
13. Молдован В.В. Молдован А.В. Порівняльне кримінально-процесуальне право: Україна, ФРН, Франція, Англія, США. Навч. Посібник. Юрінком Інтер.
14. Науково – практичний коментар до Кримінального кодексу України Відп. ред. В.Ф. Бойко та інші. 6-те від., 2000
15. Науково – практичний коментар Кримінально – процесуального кодексу України - Харків.
16. Пилипчик П.П. Питання застосування в слідчий та судовій практиці запобіжного заходу у вигляді застави. Вісник Верховного Суду
17. Попелюшко В. О. Запобіжні заходи в новому КПК України: поняття, мета, підстави, порядок та суб'єкти застосування. В. О. Попелюшко. Адвокат. – 2012. № 9
18. Смітєнко З., Романовський В. Домашній арешт як запобіжний захід в кримінальному судочинстві. Іменем закону № 21
19. Смоков С.М. Гарантії застосування заходів процесуального примусу у кримінальному судочинстві. С.М. Смоков, К.Г. Горелкіна. – Одеса: Астропринт, 2012. – 152 с.
20. Тертишник В.М. Кримінально – процесуальне право України. Навчальний посібник. Юрінком Інтер
21. Удалова Л.Д. Кримінальний процес: навчальний посібник у питаннях і відповідях. Л.Д. Удалова, В.В. Рожнова, Д.О. Савицький, О.Ю. Хабло. 3-є вид., перероб. і доп. – К.: Видавець 2012. – 275 с.
22. Щербина В. Загальна характеристика запобіжних заходів у трудовому праві. Підприємництво, господарство і право. 2004. № 9.